

VESTFOLDNYTT

1-2012 Fortidsminneforeningen Vestfold avdeling

ÅRSMØTE 2012

22. MARS PÅ
YTTERSØ GÅRD
I LARVIK

ÅRSMØTESAKER, ÅRSMELDING, VALG
REGNSKAP, BUDSJETT - OG FOREDRAG
OM FRITZØE VERK OG LANGESTRAND

RAGNAR KRISTENSEN:

ÅRET SOM IKKE BARE VAR BRATT

BENTE BJERKNES:

**INTERVJU MED EVA TORKILDSEN
ARKITEKT OG VERNEVETERAN**

CONNIE DIDRIKSEN:

MANGELFULLT VERN I TØNSBERGOMRÅDET

LEDER

2011 ble et merkeår for Vestfoldavdelingen og for kulturminnevernet generelt. Furuheim på Gol, Villa Dammann og Linaaegården ble sentrale temaer i rikspresen.

Blant sakene som trengte gjennom til riksmidia utmerket Linaaesaken i Sandefjord seg med spesielt bred dekning. Aftenposten fulgte saken tett og avisen la ressurser i presentasjonen. Dagbladet kompletterte Aftenpostens dekning med fokus på uryddigheter i kulturminneforvaltningen og eksponerte temaet brann i verneverdige bygninger. Nationen slapp til kommentatorer med skjerpede penner og fokuserte på forvaltningspraksis.

Sjur Harby, journalist og kulturminneverner, bidro til Nationens rapportering om kulturminnevernets tilstand og spisset problemstillingen i Gamle hus, hager og interiør, journalist Ulf Andenæs preget Aftenpostens spalter med Linaaesaken som også ble eksponert i Dagbladet. Aftenpostens kommentator Lotte Sandberg holdt trykket oppe gjennom betraktninger fra sitt ståsted. Vestfold avdeling var tilstede på alle arenaer.

Hvorfor denne plutselige oppmerksomheten om et tema som ellers neglisjeres av rikspresen?

Saken om Linaaegården i Sandefjord var dramatisk. Konflikten mellom sentrale og lokale myndigheter, milliongevinsten på den ene siden og svarteper på den andre, dramatiske bymiljøkonsekvenser og eksponering av vernepolitikk, prioriteringer og praksis. Den dramatiske ildspåsettelsen toppet saken og et fylkespolitikeroppørør reiste seg mot egen administrasjons og sentrale vernemyndigheters unnfallenhet og mangel på vilje til å ta ansvar.

Linaaesaken viste i et nøtteskall situasjonen for svært mange verdifulle kulturminner og miljøer utover landet. Altfor mange verdifulle kulturminner faller mellom to stoler. Den ene stolen kalles nasjonal verneverdi og den andre stolen kalles lokal verneverdi. Kjennetegnet for disse

kulturminnene er at ingen vil ta ansvar for dem. Disse verdifulle kulturminnene kan være en torn i øyet på lokale politikere som heller vil ha sanering og nybygg.

Fylkeskommunene har regionalt ansvar for kulturminnevern og bruk av kulturminneloven, men ønsker ofte ikke å utfordre lokale politikere eller skylder på manglende kapasitet. Vernemyndighetene toer sine hender når de egentlig burde grepet inn. Riksantikvaren har ansvar for å gripe inn når fylkesleddet svikter, men ser en annen vei.

Intet kan gjøres fordi det truede kulturminnet ikke er nasjonalt tungt nok på verdimålevekten, beklages det. Alle som kjenner vektstående stokken vet at nasjonale verdier gjerne skaffes til veie når man vil. Det er sjelden vanskelig å finne elementer av nasjonal verdi når det dreier seg om viktige regionale kulturminner. Vektsystemet muliggjør opportunistisk måletilpasning trigget av vikarierende argumenter og motiver.

Gjennomgang av Riksantikvarens teoretiske betraktninger og fredningspraksis de siste 30 årene viser at direktoratets nye regime snevrer inn eget arbeidsfelt. Gladsaker og vern av egen statlig eiendom fortrenger det brede samfunnsansvaret hvor privateide kulturminner har en selv-sagt plass. Parallelt vektlegges verdiskapingsprosjekter hvor offentlige byråkrater kaster ball med seg selv og et fåtall private som kan avse tid. Hyggelig og kostbart, men det redder ikke mange kulturminner.

Norsk kulturminneforvaltning trenger en kompetent og sterk ledelse som ønsker å gjenreise forvaltningsansvaret og kulturminneloven som aktivt redskap for vern. Miljøverndepartementet og Riksantikvaren har mange dyktige medarbeidere, men ledelsen svikter og vanskeliggjør lokalt vernearbeid. Derfor er den sentrale kulturminne- og forvaltningsdebatten om myndighenes prioriteringer like viktig i tiden som kommer.

ÅRET SOM IKKE BARE VAR BRATT

av Ragnar Kristensen

Året som gikk var i den grad preget av spalteplass i riksaviser at man skulle tro avdelingen neglisjerte det alminnelige vernearbeid i vårt eget Vestfold. Slik har det heldigvis ikke vært, selv om Linaaesaken i Sandefjord med alle sine riksimplikasjoner har beslaglagt en særdeles stor del av styrets arbeidskapasitet.

Det er viktig å bringe medlemmene sammen gjennom arrangement og turer. Vi vil gjerne få til både vår- og høsttur, men i 2011 nøyde vi oss med høstturen. Vi reiste til Stavern og fikk se kirken og marinenes bygninger utenfor vollene. Jan Reime Kristiansen viste oss gamle gatebelegg og orienterte om de kommunale planene for rehabilitering av Staverns gateløp. Oppmøtet var stort og turen svært vellykket.

Tønsberg har gjerne vært i fokus, men i fjor tok nabokommunen Nøtterøy vår arbeidsinnsats. Grindløkken skole, Nøtterøy kirke og hagebyen fikk prioritet. Connie Didriksen forsynte styret med grundig dokumentasjon og samarbeidet ledet til store avisoppslag og gode uttalelser.

I Hortenområdet har vi vært opptatt av trusselen mot Vestmanrød gård. Et viktig kulturminne og et vakkert kulturlandskap med høy verneverdi i fylkesammenheng. Bevaringsplanen for Åsgårdstrand trenger forbedring og avdelingen har bedt Horten kommune sørge for planrevisjon og bistått Åsgårdstrand vel i den saken.

Larvik kommunes bystener har engasjert avdelingen. Vi har samarbeidet med Jan Høeg og Larvik historielag om restaurering og tilbakeføring av kommunens bygrensestener fra 1870-tallet. Stener er gravet opp tilbakeført og satt i riktig posisjon til glede for alle historieinteresserte. Vestfold fylkeskommune, Larvik kommune og firmaet Treschow-Fritzøe har velvillig bidratt til saken.

Årets viktigste oppnåelse har likevel vært en fredningssak som lykkes. Det gamle komplette sveitseranlegget Sol-

haug på Nanset i Larvik var truet av riving og nybygging. Situasjonen ble dramatisk etter at Planutvalget innvilget umiddelbar riving og klagemuligheter var avskåret. Avdelingens innsats bidro til at Riksantikvaren engasjerte seg og fylkeskommunen valgte å gå inn med midlertidig fredning selv. Dermed står det komplette gårdsanlegget der fremdeles i grønne omgivelser. Det er ingen grunn til å tro at saken ikke følges opp med permanent fredning.

På tampen av året kom det endelige fredningsvedtaket for Garnisons-sykehuset i Stavern - en sak avdelingen fikk satt i gang i 2008 er nå endelig i havn.

Linaaesaken som har versert i flere år, nådde sitt klimaks på vårparten da fylkespolitikkerne etter anmodning fra avdelingen sørget for midlertidig fredning. Avdelingen finansierte dokumentasjon av anlegget og spisskompetansefirmaet Mycoteam undersøkte tilstanden - bekostet av Vestfold avdeling og Gamle Sandefjord. Linaaegården kostet avdelingen både slit og penger. Inntekter fra vandreboen for Sandefjord ble dermed ført tilbake til Sandefjord.

Linaaegården ble påtønt og brannskadet, men styret arbeidet videre for gjenoppføring. Vi tapte til slutt kampen for bevaring og gjenoppføring, men verst gikk det ut over engasjert nabo Eidi Christensen som får ødelagt sin ervervedige bygård - kanskje rives den og erstattes av 6-7 etasjer betong. Saken belyste kulturminnevernets tilstand og nådde riksmedia i et omfang vi knapt har opplevd tidligere. Saken handlet i realiteten om et større trehusmiljø som nå sannsynligvis er tapt.

Linaaesaken lever likevel sitt eget liv i media gjennom kritikk av forvaltningssystemet og fredningspraksis. I det perspektivet er Linaaesaken slett ikke over. Politikeroppørret mot vernemyndighetenes snevre fredningspraksis viser at vernepolitisk arbeid nytter.

EVA TORKILDSSEN - ARKITEKT OG VERNEVETERAN

av Bente Bjercknes

Eva runder 80, gikk det nylig som ild i tørt gress gjennom Fortidsminneforeningens Vestfold avdeling. Hvilken Eva? Alle som har fulgt Fortidsminneforeningen i Vestfold vet at det er bare en Eva, nemlig Schaulund Torkildsen.

Hun har vært trofast medlem siden en gang i forrige århundre. Hun kom inn i styret og i 1991 ble hun i tillegg en markant leder av avdelingen. Et verv hun hadde i hele 11 år. Dette bragte henne inn i flere styreverv. Særlig stiftelsen Eidsfos hovedgård har hun satt stor pris på. - Her traff jeg folk på lokalplanet som har gitt meg mye, forklarer hun.

- Hva slags bakgrunn har du for å engasjere deg i dette feltet? - Jeg begynte på Kunst- og håndverksskolen og etterpå ble det arkitektutdannelse på NTH. Professor Gjone hadde jeg i arkitekturhistorie og mange fra mitt studentkull har senere arbeidet innen kulturminnevernet. I mange år arbeidet jeg på arkitektkontor og tegnet alt fra småhus til skoler og kirker.

Eva var ansatt hos sin far i mange år. Han var en fremragende arkitekt. - Men så forelsket jeg meg i Bjørn, også han arkitekt og etter hvert bosatte vi oss i Tønsberg, forteller hun. To av deres tre barn er også arkitekter.

Eva videreutdannet seg i bygningsvern med bl.a. et år på Konsthøgskolans arkitekturskola i Stockholm. Senere fikk jeg stipend for å arbeide med sveitserstilen i Vestfold. Det ble utgangspunkt for mange foredrag rundt i Vestfold.

Hun holdt en mengde foredrag for historielag og bondelag. Mye god kaffe og fine kaffekrus i påskjønnelse. Mange kom tilbake og spurte om råd. -Det var folkeopplysning, fastslår Eva.

-Når man driver restaurering el-

Foto © Ragnar Kristensen

Ukuelig humor og pågangsmot preger arkitekt og verneveteran Eva Schaulund Torkildsen.

ler bygger nytt i gammelt er kunnskap viktig. Kan du grammatikken går det bra: Dimensjoner, volumer og detaljering, formaner arkitekten.

Eva arbeidet på Riksantikvarens bygningsavdelingen ca et år på midten av 1980-tallet.

Jeg var stolt da jeg fikk stillingen og husker godt intervjuet med Stephan Tschudi-Madsen.

- Vi hadde såkalte B-møter hos Riksantikvaren hvor vi tok opp saker og problemer i plenum hvor jeg lærte utrolig mye.

- Jeg fungerte deretter som fylkeskonservator i Vestfold ett år. Det ble litt for mye brevskrivning i den jobben. Jeg husker ennå da jeg var på fylkeskonservatorsamling og tenkte: - Å gud - så heldig, her sitter jeg!

- Da vikariatet var slutt fortsatte jeg min egen arkitektpraksis. Jeg ønsket å tegne fremfor å skrive.

- Jeg er spesielt stolt over å ha satt spor etter meg ved Tønsberg torg hvor en bygård som hadde vært gjennom flere ombygninger ble tilbakeført til opprinnelig sveitserstil. Jeg åpnet også opp bakgården og ga den en helt ny

funksjon. Det var noe nytt den gang.

- Så var det Fortidsminneforeningen, da. Hva vil du fremheve fra den tiden du var aktiv der?

- Vi drev på en litt annen måte den gang. Det var stor kreativitet og nytenkning. Vi opplyste folk om hvordan de burde ivareta bygninger. Før gikk vi mer ut til folk og til medlemsmassen. Vi frontet og uttalte oss i en mengde enkeltsaker. Jeg husker bl.a. en politianmeldelse i en rivningssak da de ringte fra NRK klokken 7 om morgenen. Det var tøffe tak.

- Av mindre saker som gleder meg er melkerampen i Brunlanes. Den gamle melkerampen skulle rives pga veiutvidelse. Den ble reddet, flyttet et par meter, satt i stand og innviet med pomp og prakt av veisjefen. Andre saker tapte vi.

Styret kjørte beinhardt mot flyttingen av riggerloftet på Kaldnes i Tønsberg. Riggerloftet lå som en viktig del av fjordbildet, men ble dessverre flyttet.

Styret tok utdelingen av verneprisen veldig alvorlig. Vi hadde strenge krav. Verneprisvinnerne skulle være gode eksempler for andre.

- Vi var utradisjonelle og i forkant med mange vurderinger. Vi var bl.a. opptatt av funkisstilen før det slo gjennom ellers, forteller hun.

- Det var litt aha for folk at slikt kunne gis bevaringspris.

Eva husker at de pakket sammen en gang da de oppdaget at baksiden av huset hadde husmorvinduer. Verneprisen ble gitt for en ivaretatt bro. Skofabrikken i Sandefjord fikk bevaringsprisen for måten de ivaretok bygning, 40-tallsinteriører og miljø på.

Vi ønsket å åpne folks øyne for hva som burde bevares. Flere gårdsanlegg fikk også bevaringspris.

- Deltagelsen i det fireårige statlige prosjektet om byggeskikk på landsbygda var både spennende og lærerikt, forteller hun.

Eva forteller at de ville ha styrearbeidet lystbetont.

-Vi var nytenkende og kreative og vi ble gode venner. Vi hadde styremøter hjemme hos hverandre og fester var det innimellom. Representantskapsmøtene rundt om i landet var belønningen.

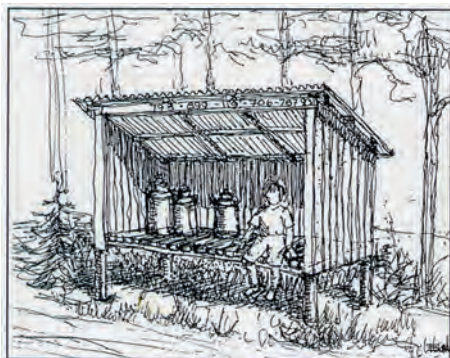
- Styret arrangerte en mengde turer for medlemmene i Vestfold. Vi fikk innpass på steder folk ellers ikke kommer til. Vi borget for kvalitet. Blant annet fikk vi besøke Fritzøehus og Jarlsberg hovedgård. Det ga oss trygghet og tyngde.

Arbeidet med avdelingens lokalblad foregikk med klipp- og limemetoden. Store og små saker ble tatt opp. Det gav mye. Jeg tegnet overalt og det gikk igjen i lokalbladet.

Av større satsninger fremhever Eva fremhever bokprosjektet "Byvandring i Sandefjord". Boken ble formet etter en mal fra foreningen sentralt, men hun er

Eva Torkildsen har holdt utallige foredrag. Her formidler hun sin kunnskap på et verneseminar i Sandefjord.

Melkerampen på Brunlanes i Eva Torkildsens strek.

sjeleglad for at de hadde arkitekt Roar Tollnes til å utføre arbeidet.

- Jeg må bare takke for hans nøyaktighet og historiske kunnskaper, fastslår hun.

- Bjarne Stenberg bidro med en morsom bok om Tønsberg med samme motiv fotografert med 25 års mellomrom. En generøs gave til foreningen fra Bjarne.

- I min formannstid hadde foreningen ”kontor” eller rettere arkivplass hos Riksantikvarens utgravingskontor på brygga i Tønsberg, minnes hun.

- Sjefen der het Jan Erik Eriksen. Et godt miljø å ferdes i.

Deretter flyttet vi til fylkesmuseet hvor Per Thorens var leder. Han var god å diskutere fag med og jeg kan ikke få fullrost Per nok, forteller hun.

- Det var en trygghet å ha Per med, konkluderer Eva med styrke.

Hva vil du fremheve av det du har opplevd, spør vi.

- Folkeopplysningsbiten, svarer Eva og påpeker at tidene endrer seg og

det kan skape paradokser. Før sloss vi for å beholde srossene. Nå sloss vi for å ta vekk srossene, humrer hun.

- Alt er blitt tøffere, raskere kommunikasjon. Det har gått fra post til e-post. Økonomien er presset, takten øker. Vennskap er kanskje noe av det viktigste som kom ut av dette. Jeg ”verner” om vennskap, forteller Eva. -Vennskap fra tiden i styret betyr mye ennå.

Eva fikk Fortidsminneforeningens hedersnål i 2001. Den er hun meget stolt av. Ros settes pris på og påskjønnelser er viktige for folk, har hun erfart.

Evas motto er at ingen kan alt. -Vi må lære av hverandre, sier hun med ettertrykk. Hun ser at det er blitt tøffere tider. -Barskere over hele fjøla, som hun sier. Man må bli litt hardhudet for å nå frem, erkjenner hun.

Eva Schaulund Torkildsen har brukt mange år av sitt liv på Fortidsminneforeningen. Likevel merkes ikke de 80 årene. Hun preges først og fremst av et uslåelig godt humør og pågangsmot. Arkitektpraksisen har hun ennå og akter ikke å gi seg helt. Eva er en evig ungdom både i det ytre og det indre.

Nedre Langgate 18, Svend Foyns fødested, i Eva Torkildsens strek. Anlegget har hatt en sentral plass i foreningens oppmerksomhet

ÅRSMØTE 2012

AVHOLDES PÅ YTTERSØ GÅRD I LARVIK
TORSDAG
KL. 18.30

22 MARS
SE VEIVISER

ÅRSMØTEPROGRAM 2012

- 1 Valg av møteleder, referent og protokollunderskrivere
- 2 Godkjenning av dagsorden
- 3 Årsberetning
- 4 Regnskap
- 5 Orientering om budsjett
- 6 Valg
- 7 Årets representantskapsmøte
- 9 Innkomne saker (må være styret i hende innen 5. mars)

Årsmøtet begynner klokken 18.30, men de som ønsker en liten omvisning kan møte klokken 18.10.

Etter årsmøtet serveres kaffe, te og kaker før Ragnar Kristensen forteller om Fritzøe jernverk og bydelen Langestrand ca. klokken 20.15

ÅRSMELDING 2011 - FORTIDSMINNEFORENINGEN VESTFOLD AVDELING

1.1 STYRET

Leder:

Ragnar Kristensen, Larvik

Styremedlemmer:

Stein Idar Hagen (nestleder), Larvik

Elisabeth Holmsen, Åsgårdstrand

Bjørn Torkildsen, Tønsberg

Kari Schei, Tønsberg

Varamedlemmer:

Gry Wenche Nilsson, Stavern

Brit Berggreen, Sandefjord

Karine Huseby, Tjølling

Kaisa Bengtsson, Sandefjord

Turid Wiig Erdvik, Sandefjord

Wenche Vollevik, Tjøme

Observatør:

Lars Egeland, Tønsberg

Valgkomité:

Dyveke Bast, Oslo / Stavern

Bjørn Kvarenes, Sandefjord

Tore Ness, Tønsberg

1.2 ANDRE VERV

Kasserer:

Ingeborg Bjørgen, Nøtterøy

Referent er Kari Schei. Arkivansvarlig Elisabeth Holmsen. Styreleder besørger innkalling.

Regnskapsansvarlig:

Tove Lisbeth Vasvik, Helgeroa

Revisor:

Laila Bengson, Nøtterøy

1.3. MEDLEMSTALL:

236 betalende medlemmer 31.12.11

1.4 LOKALER

Foreningen har midlertidig sitt arkiv fra Slottsfjellmuséet i leiet lagerbod i Basa lagerutleie på grunn av ombygging på det tidligere fylkesmuséet. Møter holdes hjemme hos styremedlemmene.

1.5 ANSKAFFELSER:

ingen anskaffelser ut over vanlig kontorrekvisita / vedlikehold.

2. MØTER, REPRESENTASJON

2.1. ÅRSMØTET

19.03.09 - Årsmøtet avholdt på Slottsfjellmuseet i Tønsberg tirsdag 15. mars 2011. Årsmøtesakene med valg ble gjennomført. Det var servering av waleskringle og kaffe, og det ble holdt foredrag av kulturarvleder Terje Gansum. Foredraget dreiet seg om kulturminnevernet i Vestfold fremover.

2.2 VERNEPRISEN

Verneprisen 2011 ble delt ut tirsdag 15. mars 2011 i forbindelse med årsmøtet på Slottsfjellmuseet. Prisen tilfalt denne gangen Anders Herlofsen for tilbakeføring og restaurering av Telthuset i Sande.

2.2 STYREMØTER:

Styret har hatt 8 møter og ellers holdt kontakten pr. telefon og e-post.

2.3 REPRESENTANTSKAPSMØTET

Fevik i Aust-Agder. Avdelingen deltok med tre delegater. Delegatene engasjerte seg sterkt i valget og bidro vesentlig til den nye sammensetningen av hovedstyret med Leif Jæger som leder.

2.4 LEDERMØTET

11.11.11 Deltagelse på ledermøte i Dronningens gate, Oslo ved styreleder.

2.4. AVDELINGEN DELTAR I:

2.4.1 EIDSFOS

Styret i stiftelsen Eidsfos hovedgård. Kaisa Bengtsson med vara Eva Torkildsen.

2.4.2 KULTURMINNEPRISEN

Avdelingen deltar i fagkomité for utdeling av Kulturminneprisen, Vestfold fylkeskommune. Avdelingens leder fungerer som komiteens leder. Fagkomiteen som i 2010 har vurdert kandidater har sammensetning:

- Fortidsminneforeningen i Vestfold ved Ragnar Kristensen med vara Karine Huseby.

- Landbrukssjef Olav Sandlund, Fylkesmannens landbruksavdeling.

- Rådgiver Gro Stalsberg Vestfoldmuseum/ Larviks museum

Komiteens sekretær er rådgiver Jan Lindh, Vestfold fylkeskommune

2.4.3 BY-STENENE LARVIK

Samarbeidsgruppe med Larvik historielag og Jan Høeg om tilbakeføring og bevaring av bygrensestenene i Larvik. Avdelingen disponerer et tilskudd på kr.40 000 fra VFK. Det er i år utført arbeid på flere stener og to er flyttet og tilbakeført. To av stenene er løftet til opprinnelig høyde. Det praktiske arbeidet er utført av Jan Høeg og innleid entreprenør Ole Manvik. Fylkeskommunen er fakturert for utlegg iht. tilskudd.

3. VIRKSOMHET

3.1. EGEN VIRKSOMHET:

3.1.1. AVDELINGENS NETTSIDE

Webmedarbeidere velges av styret. Webansvarlig er juridisk ansvarlig for websidens innhold.

Redaktør: Bente Bjercknes, webansvarlig: Ragnar Kristensen,

Webmedarbeider: Stein Idar Hagen

Redaksjon: Elisabeth Holmsen, Karine Huseby.

Nettstedets hovedside er basert på nyhetsformidling med linker til leder, presentasjon av avdelingens historie, kontaktside, "det skjer" side og arkivside hvor det er linker til utgående post og publikasjoner. Hjemmesiden er basert på egen nyhetsformidling om avdelingens aktuelle saker og er rettet mot almenheten, politikere og media.

Våre egenproduserte oppslag erstatter i noen grad utsendelse av brev i saker og brukes i økende grad av aviser som grunnlag for nyhetsstoff. Avdelingens viktigste nyheter formidles nasjonalt gjennom hovedavdelingens hjemmeside. Vi har laget 97 større og mindre nyhetssaker i løpet av 2011. Stikkord for linker på sidene er: kultur, temaer, arkiv, brev og uttalelser. Siden har lenker til relevante kontakter og til foreningens nettsider sentralt og lokalt.

Besøket har økt fra 4 639 i startåret 2005, til 9 763 besøkende i 2006 til 23 450 i 2007, i 2008 til 50 512, i 2009 var tallet 85 317. For året 2010 var tallet 41 444 og for 2011 var antall besøkende 50 108. Totalt siden starten i 2005 har nettsiden vært besøkt av 177 076 faktiske lesere. Besøk betyr faktiske lesere som går inn på en eller flere sider og bruker noe tid der.

3.2. MEDLEMSRETTEDE TILTAK

3.2.1. BYGNINGSVERNSENER

Samarbeide med Langestrands Nyttige Selskab. Det tilbys en times gratis anti-kvarisk bistand til huseiere.

3.2.2. MEDLEMSVERVING

Ingen spesiell aktivitet dette året, men medlemstallet har økt til fra 225 til 236.

3.2.3 MEDLEMSBLAD

Avdelingen gir ut eget medlemsblad parallelt med websiden. Medlemsbladet heter Vestfoldnytt og første nummer utkom i august/september 2008. Bladet er normalt på 12 A-5 sider i farger og frankeres etter masseutsendelsesavtale med postverket. Utsendelser skal om mulig kombineres med reklame/info om medlemstur, årsmøte etc. Totalt utkom 2 nummer i 2011. I tillegg ble det sendt ut en egen invitasjon til medlemstur i Stavern.

3.2.4 BYVANDRING SANDEFJORD

Boken som ble nytrykket i 2010 ligger også i år ute for salg hos bokhandlere i Sandefjord. Våre medlemmer kan kjøpe boken direkte fra avdelingen til redusert pris.

3.2.4 MEDLEMSTUR

25.09.11 – Byvandring i Stavern.

3.2.5 JULEAVSLUTNING

Juleavslutningen ble sløffet i år.

3.3. DELTAGELSE EKSTERNT

3.3.1 KULTURMINNEPRISEN

Avdelingen ved styreleder deltok på befaringer for å vurdere kandidatene til prisen som er initiert av Vestfold fylkeskommune. Prisen er delt og gikk i år til Jan

Stangeland, Stavern, Larvik kommune for skjøtselen av Brunlafeltet vest for Stavern og til Lardal ungdomskole, Lardal kommune som har ryddet gravfeltet på Holtan, på Rytterhaugen i Lardal.

Prisen ble delt ut på Kulturminnedagen søndag 12. september på strandstedet Bogen i Stokke kommune. Avdelingens leder fremførte fagkomiteens begrunnelse.

3.3.2 ARRANGEMENTER

Avdelingen arrangerte en vellykket medlemstur til Stavern. Militære bygninger utenfor vollene og foredrag om gatebelegg i Stavern. Ca. 25 deltagere.

3.3.3 REPRESENTASJON

Avdelingen sendte tre representanter til den tradisjonelle julebispen i hovedadministrasjonens kontorer i Dronningens gate i Oslo.

3.4 SAMARBEIDE

3.4.1 Vestfold Fylkeskommune og Stiftelsen Eidsfos hovedgård:

4. ENGASJEMENT / UTTALELSER

4.1 ENGASJEMENT

4.1.1 Avdelingen deltok i prosessen med restaurering av Bystener i larvik

4.2 UTTALELSER/BREV

HORTEN

30.06.11 FMF til Horten kommune kart til kommuneplan

30.06.11 FMF til Horten kommune uttalelse kommuneplan

10.06.11 FMF til Horten kommune tilleggsuttalelse kom.pl.

LARVIK

05.01.11 FMF til Planutvalget Larvik klage Barkevig bruk
 15.09.11 FMF til VFK fredning av Solhaug
 20.11.11 FMF til VFK utbetaling av tilskudd bystjenesteprojekt Larvik

NØTTERØY

11.02.11 FMF til Nøtterøy kommune arealplanuttalelse
 30.03.11 FMF til Nøtterøy kommune vedr. Borgheimplaner
 10.05.11 FMF til Nøtterøy kommune vedr. Grindløkken skole
 12.12.11 FMF til Nøtterøy kommune klage på vedtak reg.plan Nøtterøy sentrum. Med vedlegg.

SANDEFJORD

14.04.11 FMF til VFK vedr. fredning Linaaegården
 25.04.11 FMF til VFK. vedr. tilstandsvurdering Linaaegården
 09.05.11 FMF til VFK klagebehandling Linaaegården
 15.05.11 FMF til VFK fredningssak Linaaegården.
 19.05.11 FMF til VFK Mycoteamrapport.
 23.05.11 FMF til Riksantikvaren vedr. klage på fredning
 24.05.11 FMF til Nøtterøy kommune Borgheimutbygging
 29.05.11 FMF til Riksantikvaren gjenoppføring Linaaegården
 29.05.11 FMF til Riksantikvaren tiltak Linaaegården
 06.06.11 FMF til Riksantikvaren gjenoppføring Linaaegården
 06.06.11 FMF til Riksantikvaren fredning Rådhusgt. 8-10
 01.06.11 FMF til Riksantikvaren saksbehandling av tiltak

05.09.11 FMF til partigrupper fylkeskommunen Linaaegården
 20.10.11 FMF til Gamle Sandefjord fordeling utgift MYCOTEAM

TJØME

08.04.11 FMF til Tjøme kommune Humlesekken

RIKSANTIKVAREN

11.05.11 FMF til Riksantikvaren Påstander i Aftenposten
 18.05.11 FMF til Riksantikvaren Påstander Aftenposten II

ANDRE ADRESSATER

14.11.11 FMF til NRK Aktivum vedr. ønske om visning av dokumentar fra websiden

4.4. BEFARINGER:

Befaring i Linaaegården med eier, Mycoteam og fylkeskommunen.
 Befaring av Linaaegården etter fredningen.
 Befaring av Linaaegården ved brannen
 Befaring av Linaaegården etter brannen
 Befaring av Grindløkkenanlegget

4.5. MØTER

11.11.11 Deltagelse på ledermøte i Dronningens gate Oslo.

4.5. UTTALELSER OG OPPSLAG I MEDIA

Uttalelser og oppslag hvor avdelingen er nevnt eller selv er hovedoppslag:

11.03.2011 Østlands-Posten

Fredningssak i Stavern

21.03.2011 Gjengangeren

Vestmannrød for fall?

Av Arild Colban

12.04.2011 Sandefjords Blad

Ta ansvar for historisk og arkitektonisk verdi.

16.04.2011 Sandefjords Blad

Ap krever fredning

19.04.2011 Sandefjords Blad

Linaaegården midlertidig fredet

Kulturarv i Vestfold fylkeskommune vil ha en grundigere vurdering av Rådhusgata 10.

08.05.2011 Aftenposten

Lotte Sandberg:

Kulturminnevernets problemer

11.05.2011 Aftenposten

Siri Wolland – hvordan få oppmerksomhet

13.05.2011 Tønsbergs Blad

Ikke rør skolen

13.05.2011 Tønsbergs Blad

Bli dette noen gang bygget? Må Lepsøe rive huset?

16.05.2011 Aftenposten

RK - Pyntes med lånte fjær

19.05.2011 Aftenposten

Hurra for stormen

21.05.11 Sandefjords Blad

Friskmelder linaaegården

21.05.2011 Sandefjords Blad

Fortidsminneforeningen ønsker å frede husene. Fortidsminneforeningen i Vestfold vil ha fredet både Rådhusgata 8 og Rådhusgata 10 i Sandefjord.

24.05.2011 Sandefjords Blad

Leserbrev: Feilinformerer

26.05.2011 Sandefjords Blad

– Politikerne har et ansvar

Ragnar Kristensen mener bråket rundt Linaaegården på mange måter har ledet til brannen.

05.06.2011 Sandefjords Blad

Vil hindre brannstifter å fullføre jobben

Bevaringstilhengere frykter at Linaaegården skal bli påtent enda en gang, og setter nå inn frivillige brannvakter på nettene.

12.06.2011 Dagbladet

Verneverdige bygg brenner

17.06.2011 Dagbladet

Trenger vernehjelp

20.06.2011 Tønsbergs Blad

Rev i hønsegården?

Vestfold fylkeskommune gjør ikke nok for å verne om kulturminner og holde rivningskåte lokalpolitikere i ørene, mener Ragnar Kristensen.

22.06.2011

Skadene er sjekket

Før Linaaegården brant var den ikke så sterkt skadet at det ville være uforutsvarlig å sette den i stand, mener fylkesmannen. Nå har kulturmyndighetene i Vestfold undersøkt hvor skadet Linaaegården er etter brannen.

22.06.2011 Sandefjords Blad

Skadene er sjekket

29.06.2011 Tønsbergs Blad

Advarer mot boligutbygging på Grindløkken: – Ikke rør skolen

29.06.2011 Tønsbergs Blad

«Tragisk» og «barbarisk» NØTTER-ØY: Mange engasjerer seg for å bevare Grindløkken skole.

19.09.2011 Østlands-Posten

Skandaløst å rive Solhaug

19.10.2011 NRK Vestfold

Omstridt bygård rives om kort tid

20.10.2011 Aftenposten

Ja til riving i Sandefjord

22.11.2010 Østlands-Posten

Setter opp de gamle grensesteinene

22.10.2011 Aftenposten

Lotte Sandberg: Kulturminnevernets selvmord

24.10.2011 Aftenposten

Holme – Tull og tøys om Linaaegården

02.11.2011 Aftenposten

Seip/Jæger – Avfredningsvedtak til bekymring.

28.12.2011 Tønsbergs Blad - oppslag om klagen på planvedtak Nøtterøy sentrum

ÅRSMØTET 2012

VALGKOMITÉENS FORSLAG 2012

Leder velges for 1 år:

Ragnar Kristensen, Larvik

Styremedlemmer velges for 1 år:

Styremedlem: Bjørn Torkildsen, Tønsberg

Styremedlemmer velges for 2 år:

Elisabeth Holmsen, Åsgårdstrand

Stein Idar Hagen, Larvik

Varamedlemmer - alle velges for 1 år:

Brit Berggreen, Sandefjord

Turid Wiig Erdvik, Sandefjord

Connie Didriksen, Nøtterøy

Nanne Roseng, Åsgårdstrand

Jan Reime Kristiansen, Stavern

Lars Endresen, Tjøme

OBSERVATØR velges for 1 år:

Lars Egeland, Tønsberg

STYRETS FORSLAG TIL VALGKOMITE:

Tore Næss, Andebu

Tove Lisbeth Vasvik, Larvik

Cato Arveschoug, Sandefjord

ANDRE VERV:

Revisor, velges for 1 år:

Laila Bengsson, Nøtterøy

Regnskapsfører, velges for 1 år:

Tove Lisbeth Vasvik, Helgeroa

ÅRSMØTET AVHOLDES PÅ YTTERSØ GÅRD, ELVEVN. 46 I LARVIK.

FRA E-18 KJØR AV VED BOMMESTAD OG FØLG SKILT TIL DANSKEFERGEN. KJØR AV TIL LARVIK BRANNSTASJON. SE FLYFOTO UNDER.

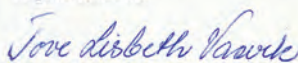

Fortidsminneforeningen avdeling Vestfold

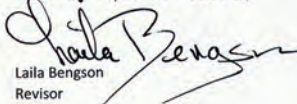
Regnskap 01.01.2011-31.12.2011

Inntekter			Utgifter		
	Regnskap	Budsjett		Regnskap	Budsjett
Medlemskontingent	37 750,00	35 000,00	Lønn sekr.		
Arrangementer, deltakeravg.	1 740,00	15 000,00	Årsmøte/st.møte/arr	2 317,70	15 000,00
Tilskudd VFK	23 100,00	40 000,00	Representantskapsmøte	9 000,00	15 000,00
Tilskudd Tbg. Kommune		5 000,00	Kjøregodtgi/reiseutg.	5 037,90	3 000,00
Kursavgift deltakere	-	18 000,00	Telefon/internett/nettside	2 700,00	1 500,00
Salg Sandefjordboken	46 818,66		Porto	3 783,47	3 000,00
Salg bøker/trykksaker	645,00	60 000,00	Vestfoldnytt		1 000,00
MVA-refusjon fra FMF	3 175,00	3 000,00	Bøker/trykksaker	-	25 000,00
Renteinntekter	96,06	200,00	Kurs vidusrest., overskuddsdel.	11 000,00	11 000,00
Ref. undersøkelse Linnaegården	8 000,00		Kurs /seminarer	1 600,00	30 000,00
Ref. reiseutg. Fra FMF	488,00		Undersøkelser/oppdrag	71 487,50	
	<u>121 812,72</u>	<u>176 200,00</u>	Diverse inkl. gaver/kont.	4 563,00	3 000,00
			Kontorutstyr./rekv.	2 315,42	5 000,00
			Bankgebyr	20,00	100,00
Overskudd	<u>7 987,73</u>	<u>63 600,00</u>		<u>113 824,99</u>	<u>112 600,00</u>
Aktiva pr. 31.12.11			Passiva pr. 31.12.11		
Saldo kontoutskrift 31.12.11	62 968,07		Beholdning pr. 01.01.11	54 980,34	
Kasse	-		Overskudd	7 987,73	
Beholdning pr. 31.12.10	<u>62 968,07</u>		Beholdning totalt	<u>62 968,07</u>	

Helgeroa 18.01.2012

Tove Lisbeth Vasvik
Regnskapsfører

Tønsberg, 26.01.2012

Laila Bengson
Revisor

Forklaring til regnskap: Regnskapet for 2011 inneholder en uforutsett og stor utgift, Linaaegården. Avdelingen betalte før brannen for skadeundersøkelse og antikvarisk gjennomgang av eiendommen. Inntekten på samme sak er Foreningen Gamle Sandefjords bidrag til dekning av utgiften. I utgiftsposten Undersøkelser/oppdrag er også forskuttering av utbetaling til utførende entreprenør i forbindelse med restaurering av Bystener i Larvik. Denne utgiften er dekket inn igjen av tilskudd fra Vestfold fylkeskommune. Utgiftsposten på vindusrestaureringskurs er andelen av inntektene på kurset som tilkom Stiftelsen Eidsfos hovedgård og først ble overført i 2011.

Forklaring til budsjett: Vi har satt opp et moderat budsjett uten store visjoner. Etter fjorårets dramatiske begivenheter er fokus rettet mot mer prosaiske gjøremål og et roligere tempo.

Fortidsminneforeningen avdeling Vestfold

Revisjonsmelding 2011

Regnskapet for 2011 er gjennomgått og funnet i orden.

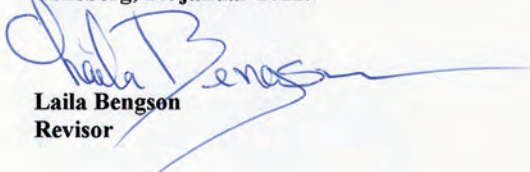
Det har ikke vært utbetalt lønn i 2011.

Bilag er gjennomgått. Bankutskrifter er gjennomgått og stemmer med regnskapet.

Overskudd i 2011 er på **kr 7.987,07**

Beholdning pr. 1/1-2012 er **kr 62.968,07.**

Tønsberg, 26. januar 2012.

Laila Bengsøn
Revisor

BUDSJETT 2012 - INNTEKTER		BUDSJETT 2012 - UTGIFTER	
Medlemskontigent	37 000,00	Årsmøte/styremøte/arr.	6 000,00
Arr./tur deltageravgift	4 000,00	Medlemsturer ol.	8 000,00
Tilskudd VFK	10 000,00	Representantskapsmøte	15 000,00
Tilskudd Tønsberg k.	5 000,00	Kjøregodtg./reiseutg.	3 000,00
Kursavgift	0	Telefon/internet/web	5 000,00
Salg bøker trykksaker	5 000,00	Porto	4 000,00
MVA refusjon	3 000,00	Vestfoldnytt	1 000,00
Renteinntekter	200,00	Bøker/trykksaker	
Sammenlagt	64 200,00	Kurs	
		Div. /gaver/kontingenter	3 000,00
Overskudd	14 100	Kontorutstyr/rekvisita	5 000,00
		Bankgebyr	100,00
		Sammenlagt	50 100,00

MANGELFULLT VERN I TØNSBERG-OMRÅDET

av Connie Didriksen

I denne artikkelen vil jeg informere om de områdene som Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) i 2004 mente hadde stor verdi i Tønsberg og omland. Hvordan vurderer Riksantikvaren disse områdene i sitt bymiljøregister (NB!registeret), og hvordan vurderer kommunene områdene utfra Plan og bygningsloven? Planer om store utbygginger i og nær disse viktige kulturmiljøene vil gi økt trafikk. ER det fare for at kulturmiljøer i Tønsberg og i Nøtterøyområdet blir ødelagt i stedet for å gi grunnlag for oppleveling og verdiskaping i samfunnet slik storsamfunnet forutsetter? Mangler nødvendig informasjon og kunnskap om historien og kulturmiljøene? I såfall blir bruken av kulturminnene instrumentell. Da skapes ikke tilhørighet og identitet.

NASJONALE FORVENTNINGER

Den offentlige forvaltningens hjemmel til å sikre kulturminneinteresser er først og fremst tuftet på kulturminneloven som definerer hva kulturminner er og hvilke kulturminner som kan vernes etter denne loven. Loven fastslår at det er et nasjonalt ansvar å verne kulturminner og kulturmiljøer som ledd i en helhetlig miljø og ressursforvaltning. Kulturminneloven skal vektlegges fremfor andre lover når det er konflikt mellom disse.

Selv om kulturminner omfatter alle spor etter menneskelig virksomhet er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og miljøer som skal vernes etter Kulturminneloven. I praksis betyr det at slike kulturminner kan fredes og det overordnede ansvaret ligger til Riksantikvaren med fylkeskommunen som regionalt førsteledd i forvaltningen.

I Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging T-1497, vedtatt ved Kgl. Res. 24. juni 2011, står det ang. kulturmiljøer og kulturminner at regjeringen forventer bl.a: "Planleggingen bygger på oppdatert og tilgjengelig kunnskap om arealbruk og natur-, kulturminne-, kulturmiljø- og landskapsverdier. Nødvendig kartlegging og vurdering av disse verdiene inngår i planleggingen

I nasjonale mål for kulturminneforvaltningen prop IS 2011-2012 vektlegges et kunnskapsløft i kulturminneforvaltningen, Målet om at kulturminner og kulturmiljøer skal tas i bruk som viktig ressurs for samfunnsutviklingen, fastholdes, og mål om at reduksjon av kulturminner og miljøer ikke må overstige 0.5 % til 2020.

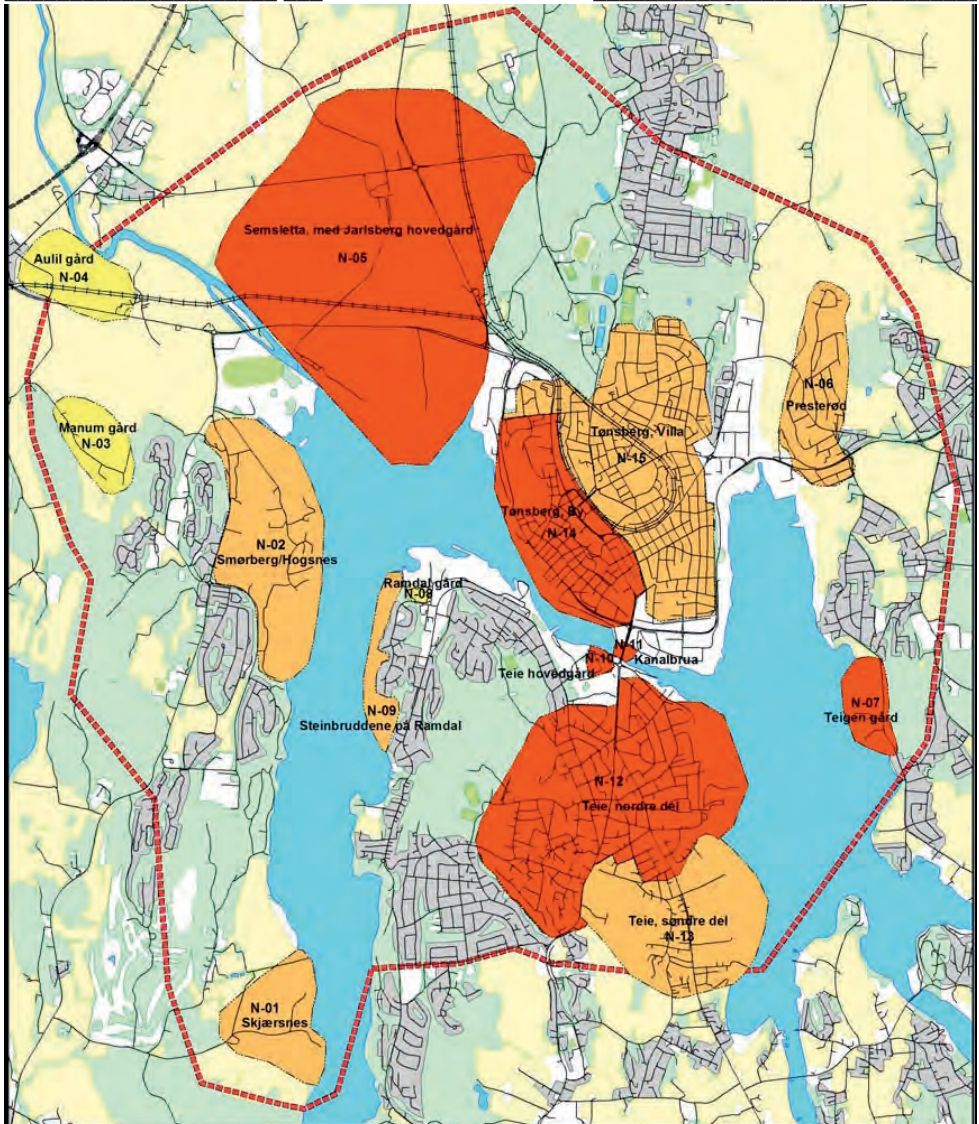
PLANER OG VERKTØY

Vestfold fylkeskommunes planer ang. nyere kulturminner, er bl.a oppdatering av NB! registeret for Tønsberg et mål. Arbeidet skal gjøres sammen med Riksantikvaren. Det er et mål å ta vare på tettbebyggelse med nyere tids kulturminner og miljøer, og vektlegge hvalfangst. Fylkeskommunen vil kartlegge kulturminner i områdene og bruke kulturminner og kulturmiljøer aktivt i stedsutviklingen.

Riksantikvaren har en database opprettet i 2004 over Nasjonale kulturhistoriske bymiljøer, NB registeret. "NB!registeret skal i første rekke være et verktøy for kulturminne- og planforvaltningen på nasjonalt, regional og kommunalt nivå. Databasen vil også kunne være nyttig for aktører innen eiendomsnæringen som trenger informa-

KULTURMILJØKART

Tema: Kulturminner/miljø
Deltema: Nyere tids miljøer

Grunnlagsdata:
Statens Kartverk

Tegnforklaring

- Liten
- Middels
- Stor
- Influensområde

Tallene viser til områdenummer i delrapporten

Konsekvensutredning
Tønsbergpakken - Fase 2
Statens vegvesen Region Sør

Målestokk 1:35 000

sjon om kulturminneverdier i bydeler der de planlegger aktivitet. ”

I 2004 gav Norsk institutt for kulturminneforskning ut en konsekvensutredning for Vegvesenet, Tønsbergpakken- Fase 2. Tema: Nyere tids miljøer. Hovedtema: Kulturminner /miljøer. Denne delrapporten skal dekke tiltakshavers behov for å få belyst omfanget av nyere tids kulturminner og miljøer i Tønsberg distriktet, se kart forrige side.

Ang. Tønsberg og tettstedene rundt er disse stedene oppført i NB registeret:

”Enggata ,Halfdan Wilhelmsens gate,Kaptein Hoffss alle og Middelalderbyen”

I NB registeret, står det om områdene fra nyere tid, Enggata, Halfdan Wilhelmsens gate og kaptein Hoffss alle, så godt som ingenting. Om middelalderbyen står det lite og generell informasjon. Bilder av miljøer er fra nyere tid og uten tekst.

VERDIER MANGLER FORMELT VERN
De nyere tids kulturmiljøer som NIKU skriver har stor verdi er vist røde på kartet i rapporten. I Tønsbergområdet er det: Tønsberg sentrum sørvest for jernbanen, tilsvarer omtrent Riksantikvarens (RA) grense for middelalderbyen, Jarlsberg hovedgård med Semsletta, Gunnarsbø med park, Teie nord, som tilsvarer omtrent havebyen på Nøtterøy, Teie hovedgård, Kanalbrua og Teigen gård. Kulturmiljøene er ikke nøyaktig avgrenset.

Tønsberg kommunale utvikling og Nøtterøy kommune gir informasjon om vernestatus:

-Gunnarsbø med park har ingen verne-

foto©Ragnar Kristensen

Teie gård ble tegnet av J.C.Lillie i tiden rundt 1800, Lillie var en av Danmark/Norges største arkitekter. Gården er sentral i et viktig kulturmiljø.

status. Melding til Riksantikvaren ved endringer.

- Teie hovedgård er ikke vernet eller fredet, men det må meldes fra til RA hvis noe skal gjøres med bygningen.

-Jarlsberg hovedgårds hovedbygning er fredet etter Bygningsfredningsloven av 1920.

-Teigen gård, ingen vernestatus. Det må meldes til RA om planlagte endringer.

-Nøtterøy nord- eller Nøtterøy haveby har ingen vernestatus.

Det er bare Jarlsberg hovedgårds hovedbygning og Kanalbrua som er fredet. De andre kulturmiljøene er heller ikke regulert til bevaring etter plan og bygningsloven.

Alle stedene, bortsett fra Teigen gård, er sterkt utbyggingstruet eller offer for sterkt økende og ødeleggende trafikk. Teigen gård er et stykke fra Tønsberg og tas da ikke med i oversikten.

Tønsbergs blad skriver 9.2.12 at disse nyere tids miljøer/ byggene er fredet i Tønsberg: Bentegården, Britaniagården portal, Foyngården, Jarlsberg hovedgård, Kockegården, Kossegården, Teien Nordre. Tønsberg (Slottsfjellsmuseet).

JARLSBERG/SEMSLETTA UTEN VERN

”Semsletta med Jarlsberg hovedgård er et miljø med betydelige kulturminneverdier og med stor tidsdybde. Det er naturlig å se det etterreformatoriske herregårdsmiljøet som en helhet, ettersom dette er en klart definert driftsenhet med lange tradisjoner. Selv i dag fremstår Jarlsberg hovedgård som et av landets største gårdsbruk. Hovedgårdens bebyggelse fikk sitt nåværende utseende tidlig på 1800-tallet, som følge av grev Hermann Wedel Jarlsbergs modernisering og ombygging i 1811 etter arkitekten Gerhard Løvers tegninger (se forsidebilde). Denne bebyggelsen, samt husmannsplassene i skogkanten, tydeliggjør de store økonomiske verdiene som er blitt tilknyttet hovedgården gjennom tidene.

Omkring 1780 ble det anlagt et barokk hageanlegg på Jarlsberg. Det var grev Fredrik Otto Wedel som sto bak planleggingen, og det er i dag et av Norges mest monumentale anlegg innen barokkstilen. Anlegget har beholdt de viktige hovedelementene fra barokkens hagekunststil: I slottets bredde er det en langstrakt, rektangulær parterrehage, avgrenset av doble bøkealléer på sidene. Den østre alleen ble kalt for Grevens allé, mens den vestre ”tilhørte” Grevinnen. Som en avslutning på parterrehagen lå det opprinnelig en smal kanal på tvers – et såkalt ”Aha”. Anleggets sentralakse fortsetter med en snorrett allé ned mot sjøen, og det er også lange alleer som strekker seg utover jordene i anleggets tverrakse (Bruun, 1987).

På bakgrunn av dette utgjør Semsletta med Jarlsberg hovedgård et unikt miljø som det knytter seg klare

foto@Regnar Kristensen

Kulturlandskapet rundt Jarlsberg hovedgård er også viktig og bør behandles med respekt.

nasjonale interesser til. Dets store tidsdybde synliggjøres gjennom ulike elementer med gravhauger fra jernalderen, middelalderkirke og dagens herregårdsanlegg med parkanlegg, jordbruksareal og tilstøtende husmannplasser. Til sammen danner disse en historisk kontinuitet som fortsatt er lesbar. Som det ene av landets to grevskap inntar Jarlsberg en enestående plass i vår historie.”

I en ny gjennomgang av fredningsvedtaket fra 1923 har Riksantikvaren nå tolket det til også å gjelde sidefløyene og ikke bare hovedbygningen. Men haven, jorder og husmannsplassene er ikke med i fredningen. Området er heller ikke regulert til bevaring etter PLB. Gullkrona og Farmannshaugen er fredet.

Den nye dobbeltsporede jernbanelinjens metallmaster ruver mellom hovedgården og husmannsplassene. Hvis like store jernbanemaster til en dobbeltsporet jernbane blir bygget over Jarlsbergjordene, vil Jarlsberg hovedgårds storhet, uttrykk og hageanlegg bli radikalt redusert og det helhetlige miljøet ytterligere ødelagt og stykket opp.

TØNSBERG SENTRUM

Tønsberg sentrum sør-vest for jernbanelinjen skriver NIKU har stor verdi som nyere tids kulturmiljø, og NIKU nevner spesielt trehusmiljøene. Tønsberg sentrum er i NIKUs rapport delt i område-

ne Slottsfjellet, Nordbyen, Fjerdingen, Stoltenbergparken, Torget og gatene ned mot bryggene, Haugar, Villa Møllebakken og kvartalene rundt, Svend Foyns arbeiderboliger og Gunnarsbø.

Alle områdene er vurdert til å ha stor verdi som nyere tids kulturmiljø selv om det er en stor blanding av nyere og gammel bebyggelse. Området er med i arkitekt Kristofer Langes reguleringsplan for Tønsberg og Nøtterøy nord fra 1919.

SVEND FOYN

Riksantikvaren har heller ikke tatt med i NB registeret det kulturmiljøet Svend Foyn skapte. Svend Foyns anlegg er helhetlig ut fra tidens tankegang om bedriftsbygging, ledelse, og hans filantropiske tilknytning. Svend Foyn var påvirket av Robert Owen og Charles Fourier sin sosiale utopisme. Ut fra disse ideene bygde han bl.a. sine boliger, havnen, sjøboder, arbeiderboliger og bedehus.

Nedre Langgt. 18 er Svend Foyns barndomshjem. Det ble også her oppfattet som om bare hovedhuset med sidefløy og hage var fredet. Nå er dette rettet. Hele miljøet i Nedre Langgt.18 er fredet. Dessverre har en del av hagen,

Svend Foyns virksomheter ble grunnlaget for oppføring av arbeiderboliger og bedehus i tillegg til anleggene familien tidligere fikk oppført. I forbindelse med Foyn kan man snakke om kulturmiljøer like gjerne som kulturminner.

foto©Ragnar Kristensen

brygga og bod blitt bygd ut av Dolly Dimpel. Svend Foyns arbeiderboliger i Foynsgt. er fredet. Men hans boliger, bedehuset og Svend og Lena Foyns Minde og andre hus er ikke vernet og ikke regulert til bevaring.

Nedre Langgt. er en hovedferdselsåre inn og ut av Tønsberg. Det kjører uavlatelig stor trafikk forbi Foyns hjem. Forandringer må ha skjedd i grunnen, for huset er blitt ganske skeivt.

Andre fredede bygg i miljøer i Tønsberg, er heller ikke nevnt i Riksantikvarens NB register. Tønsberg sentrum blir overfladisk framstilt. Områdene Enggt, Halvdan Wilhelmsensgt og Kaptein Hoff's alle, er vurdert til middels verdi av NIKU, men de står i NB registeret.

GUNNARSBØ

Gunnarsbø med park vurderer også NIKU til å ha stor kulturmiljøverdi. Området og bygningen har ingen vernestatus sier Tønsberg kommuneutvikling. Bygningen er fra 1878, oppført i nyrennesanse stil og var privat bolig for skipsreder Wilhelm Wilhelmsen. I 1929 ga familien bygningen med park til Tønsberg kommune under forutsetning om at eiendommen ble brukt til rådhus. Bygningen var byens rådhus til 1984. Arkitekt K. Lange har arbeidet med innvendige endringer i bygningen. Tønsberg kommune har heller ikke regulert Gunnarsbø til spesialområde til bevaring etter PBL. Området er nær mammutkrysset med enorm trafikk.

TEIE HOVEDGÅRD

Teie hovedgård ligger rett over kanalen på Nøtterøy siden av Tønsberg i et

Bakenfor U-båtstasjonen på Nøtterøy ligger Teie hovedgård. Hovedbygningen skimtes bak trærne. Et særpreget og viktig kulturmiljø.

sterkt trafikkert område. I NIKU rapporten er den vurdert til å ha stor kulturmiljøverdi. Hovedgården har ingen vernestatus verken statlig eller kommunalt, men ved forandringer må det gis beskjed til Riksantikvaren. Middelderruinene av Oslo biskopens bolig er fredet. Hovedgården er ikke omtalt i NB registeret om Tønsberg.

NIKU vurderer den samlede verdien til å være stor og skriver om hovedgården: ”Teie hovedgård ligger rett syd for Tønsberg på Nøtterøysiden av kanalen. Hovedgården danner miljøets midtpunkt, omgitt av en stor park og indutribebbyggelse.

Stedet har en rik historie. Etter å ha vært i Oslobiskopens eie i middelalderen, gikk Teie hovedgård inn i en ny storhetstid fra 1600- til 1800-tallet. I disse årene tilhørte eiendommen en rekke av byens fremtredende borgere. Tidlig på 1790-tallet ble gården overtatt av den rike Mathias Foyn som videreførte hovedgårdens storhetstid. Foyn opprettet både skipsverft og reperbane på eiendommen.

Gårdens særpregede hovedbygning ble tegnet av hoffdekoratør Joseph Lillie i København, og sto ferdig omkring 1800. Bygningen utmerker seg

med en oval sal i begge etasjer som buer ut av fasaden. Som kulturminne er den et viktig vitnemål på handelsborger-skapets storhetstid under Napoleonskrigene, samt kulminasjonen av tidens dansk-norske felleskultur.

Det er ikke bare selve gårdens hovedhus som forteller om dens viktige historie, det gjør også andre bygninger tilknyttet den. Fra 1918 til 1945 lå marinens ubåtstasjon på Teie hovedgårds eiendom. I 1990 ble det besluttet at den fredete ubåtstasjonens bygninger skulle bevares og benyttes til kulturformidling, blant annet til kystkultursenter og en avdeling av Vestfold fylkesmuseum.

Teie hovedgård er et sentralt kulturminne som på tross av kraftig beskjæring gjennom utbygging og andre inngrep fortsatt fremstår som et miljø med stor tidsdybde og et stort kulturhistorisk mangfold.”

Siden Ferder videregående skole skal bygge ny skole, kan de nærmeste området til Teie hovedgård bli utbyggingsområde, og det er planer om å gjøre det tidligere bryggeriet om til boligområde. Hvorvidt Teie hovedgård bevarer sine bygninger, park, kontakt med sjøen, og unngår nærliggende blokker, får vi håpe, selv om området ikke har noen formell vernestatus.

NØTTERØY HAVEBY

Nøtterøy haveby, eller Nøtterøy nord er bygget på jordene til Teie hovedgård og opp på god fortjeneste i hvalfangst, skipsfart og industri fra ca 1920, og vurdert av NIKU til å ha like stor kulturmiljøverdi som Jarlsberg hovedgård. Havebytanken kom fra Storbritannia med Ebenezer Howard på begynnelsen

av 1900 tallet. Havebyideen spredde seg raskt i nord Europa.

I Norge har vi få sonedelte, helhetlige, tidlige trehushavebyer, men på Nøtterøy nord har vi en viktig haveby som politikerne har fått liten informasjon om. Området har antagelig en høy verneverdi i nasjonal sammenheng.

I havebyområdet er nå 6-7 utbygginger. Det er planlagt høyhus nær verneverdige bygg og forandringer av veier der NIKU mener området har størst identitetsskapende verdi. I havebyens kjerneområder, de identitetsskapende områdene, er det planlagt å bygge høyhus og flere steder 100 boliger på et lite areal.

Områdene med planlagt utbygging av høyhus er: Teie torg, Teie skole, Grindløkken skole, Ørsnes der flyfabrikken var, på Kaldnes og antagelig ved Teie hovedgård. Den flotte Smidsrødveien er tenkt endret, likeså Kirkeveien. Sentrale hus er tillatt revet, andre forfaller bevisst. Dette vil ødelegge havebyens identitet og ide uten at

Riksantikvaren har vurdert området.

Verken Tønsberg eller Nøtterøy kommune har vurdert å regulere området til bevaring slik Sogn haveby i Oslo er. Sogn haveby er også tegnet av arkitekt Kristofer Lange. Trafikken på Nøtterøyveien, Kirkeveien og Smidsrødveien er stor og ødeleggende for miljøet.

FORVENTER OPPDATERING

NIKUs rapport kom for 8 år siden. Man burde forvente at en oppdatering av NB registeret kunne skjedd fra 2004. Mens vi venter på at Fylkeskommunen med Kulturarv og Riksantikvaren skal foreta befarings og oppdatere NB registeret for Tønsberg, slik planen er, så er utbyggere i gang med sin planlegging, og kulturmiljøene blir ugjenkallelig ødelagt

Regjeringens forventninger er ikke fulgt nødvendig opp om at planleggingen bygger på oppdaterte kunnskaper ang. kulturmiljøer. Mangfold av kulturminner og kulturmiljøer blir slik lett ødelagt i stedet for å gi grunnlag for oppleveling og verdiskaping i samfunnet.

Uten nødvendige kunnskaper blir verdiskaping uten sammenheng med kulturmiljøet historieløs og platt, og vernet instrumentelt. Riksantikvarens database NB registeret og Askeladden må oppdateres, og databasene bør være åpne for alle i et kunnskapsløft.

Når kunnskaper og bemanning mangler regionalt og lokalt, så ødelegger det for kulturmiljøvernet, skaper vansker for planleggingen, og kommuner blir lett "overkjørt" av store utbyggere. I tillegg definerer Riksantikvaren sitt område til mer og mer å gjelde Statens eiendommer på tross av sitt ansvar for hele den statlige kulturminnepolitikken.

Fortidsminneforeningen Vestfold avdeling

ISBN 978-82-995099-1-7

Byvandring i SANDEFJORD

Roar L. Tollnes

Grafikeren og forleggeren Chr. Tønsberg fra Christiania utarbeidet og utgav en serie byprospekter rundt 1860. Stikkene ble fulgt av en kortfattet beskrivelse på norsk, tysk og engelsk, forfattet av eventyrtelleren P. Chr. Asbjørnsen. Om Sandefjord skriver Asbjørnsen: "Sandefjord, der først i den senere Tid har vundet Celebritet som Norges meest besøgte Badested, har sit Navn af den Fjord, ved hvilken den er beliggende, stammes af det gamle Nalborer stedsnavn Christiania-fjorden. Skjønt ophejst til Kjøbstad for nogle Aar siden, har den dog endnu kun lidt kjøbstadsmaessigt i sit Udseende, og ligger mere en Landby, eller rettere en Klynge af Landgaarde. Men dette bidrager ogsaa til at gjøre Opbaldet der for en Bade-Saason om Sommeren saa meget vandere og behageligere, og naar naar Aar fra Aar til Aar flere og flere Gjæstere, endog fra Ulandet, at strømme dertil. Som Badested er Sandefjord maaske det eneste i sit Slags, da det ved Siden af sine ypperlige Svøulkilder ogsaa frembyder den bedste Anledning til Saaad. Det vilde for voredeels viis med Tiden erbrøve en europæisk Naarvindstid, og blandt sine Gjæster ville Tælle for de fremmede Bøyer, naar der kun bliver tilstrækkelig, det vil sige mere end tredid, sørges for Gjæsternes Behovsmæssighed. Billedet er taget fra en Høide noget nordenfor Byen, hvis Huse og Kirke vi see i Mellegrønsen. Middelalder ikke synderlig høit Tjælde paa begge Sider ses endnu indigjennem Fjorden i de høie Bælt.

BLIKJENT MED HISTORIEN
Vandreboken for Sandefjord er igjen å få. Forfatter Roar L. Tollnes har oppdatert og revidert den nye utgaven av den populære vandreboken fra 2001.

RIKT ILLUSTRERT med innbrettskart gir boken inspirasjon til nye spaserturner i byens gater. Aktuelt og spennende om historien, byen og menneskene.

HENDIG FORMAT, trådheftet, og forbedret med foliert omslag. Solid og varig. Klar til å stikkes i lommen. Tåler bruk!

I et referat fra foretellingene 17. mai 1883 gir kolonialen en eksakt opplysning til kaptein Casberg som hadde stilt sin nye bygning til disposisjon. Hornsresten spilte koralmusikk, og Sangforeningen sang, noen salmer. Dr. Ebbesen holdt festalen, og etter brassorop og "Sangforeningens" "Ja, vi elsker" og "Kongesangen", innblev glassene i Androsen til fest i Casbergs bygning som for anledningen var feilagtig, dekket, og hvor det i første etasje servertes forfattersaker i form av biler danser i sennes etasje til kl. 11.

regneke boligen i Sandefjord. Jacob Wilhelm Nordaa (1824-1892) leverte tegningene.

kontakt med arkitekten. Det forettes at arkitekten hadde

Sveinertiden var lange ugledst, men få stilperioder har riktige trebygningene med liv og spredende variasjon.

68

medlemspris

149,-

VEIL.

169,-

BARE SÅ DET ER SAGT! Av Ragnar Kristensen

22. desember i fjor kunne vi lese en hyggelig historie i Tønsbergs Blad om den nyrestaurerte fredede inngangsdøren fra 1780-tallet i Britannigården i Nedre Langgate. Arbeidet ble utført av Timber A/S. Av oppslaget fremgår det imidlertid ikke at det var vestfoldavdelingen som dro i gang restaureringsprosjektet. Året før hadde styremedlem Bjørn Torkildsen et ærend i gården og la merke til at den fredede hoveddøren så heller skral ut. Han sørget for å koble inn styreleder i avdelingen og gårdeier. Døren ble undersøkt og en rapport beskrev tilstanden og avdelingen koblet inn håndverkere. Etter søknad til fylkeskommunen fikk eier 50 000,- til restaurering. Resten betalte gårdeier. Resultatet ble som Tønsbergs Blad rapporterte - vellykket og en pryd for historiske Tønsberg by. Til høyre er døren fotografert før restaurering.

foto©Ragnar Kristensen

VESTFOLDAVDELINGENS STYRE 2011

LEDER:

Ragnar Kristensen, Larvik Tlf: 33 18 60 50
E-post: yttersoe@restaurering.net

STYREMEDLEMMER:

Elisabeth Holmsen, Åsgårdstr. Tlf: 984 57 787
E-post: elisabeth.holmsen@gmail.com
Bjørn Torkildsen, Tønsberg Tlf: 33 32 53 79
E-post: b-tork@online.no
Kari Schei, Tønsberg Tlf: 33 31 75 54
E-post: kari@tnb.no
Stein Idar Hagen, Larvik Tlf: 33 61 06 41
E-post: stein@larvikcity.com

VARAMEDLEMMER:

Gry Wenche Nilsson, Stavern Tlf: 33 19 93 88
E-post: gr-wenni@online.no
Brit Berggreen, Sandefjord Tlf: 33 52 03 12
E-post: Brit.Berggreen@ahkr.uib.no
Karine Huseby, Tjølling Tlf: 934 04 462
E-post: karine.huseby@skirnir.as
Kaisa Bengtsson, Sandefjord Tlf: 33 45 06 71
E-post: kaisacatifes@hotmail.com
Turid Wiig Erdvik, Sandefjord Tlf: 33 47 38 41
E-post: twerdvik@online.no
Wenche Vollevik, Tjøme Tlf: 33 39 09 36
E-post: w.vollevi@gmail.com

OBSERVATØR Lars Egeland, Tønsberg Tlf: 33 31 75 68 E-post: lars.egeland@hio.no

Redaktør: Bente Bjerknæs, Redaksjon: Elisabeth
ansv. red. Ragnar Kristensen Holmsen, Karine Huseby
Layout: Stein Hagen,
Ragnar Kristensen

Vestfoldnytt nr. 1 - februar 2012.
E-post: web@fmfvestfold.net,
Website: www.fmfvestfold.net